

Vilhelmiina Lehto on sairaanhoitaja ja terveystieteiden maisteri. Hän on myös gerontologian oppialan tohtoriopiskelija Yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa.

15.11.2017 VILHELMIINA LEHTO

Syötettävä vuodepotilas – miten vanhojen ihmisten hoivatilanteissa puhutaan toimintakyvystä?

”Puhetavoilla on merkitystä. Esimerkiksi jotkin sanat voivat aiheuttaa sen, että vanha ihminen vaikuttaa siltä, ettei pysty keskustelemaan. Pitäisi ymmärtää, että vanhoilla ihmisillä on omia tavoitteita ja toiveita. Hoitajan ei pitäisi ajatella asukkaita ”syötettävänä” ja ”avustettavana”.”

Alustus! ”Kahden autettava, syötettävä, kuivitettava”- näillä sanoilla hoitajat saattavat puhua ikääntyneistä hoivakotien asukkaista.

Tavallaan tämä on ymmärrettävää: hoitaja puhuu asukkaista omasta näkökulmastaan. Hoitajalle voi olla tärkeää, montako ”syötettävää” tai ”autettavaa” hänen vastuulleen työvuorossa kuuluu. Aina ei kuitenkaan tule miettineeksi, minkälainen vaikutus tällaisilla sanavalinnoilla voi olla.

Puhetavat vaikuttavat hoivakulttuuriin

Keskustelut ja tavat puhua muokkaavat sitä, miten ajattelemme todellisuudesta. Emme keskustele eristyksissä, vaan muun maailman puhetavat ja keskustelut vaikuttavat meihin.

Puhetavoilla on merkitystä. Esimerkiksi jotkin sanat voivat aiheuttaa sen, että vanha ihminen vaikuttaa siltä, ettei pysty keskustelemaan.

Kun hoitaja kutsuu palvelutalon asukasta syötettäväksi, asukkaasta tulee passiivinen avun vastaanottaja. Hoivan odotetaan olevan ihmislähtöisiä ja ottavan huomioon vanhojen ihmisten henkilökohtaiset tarpeet. Pitäisi myös ylläpitää vanhojen aktiivisuutta ja toimintakykyä (Finlex 2012, STM 2017). Tällaisille tavoitteille ei ole hyväksi, jos ikääntyneet nähdään passiivisina hoivan vastaanottajina.

Toimintakyky on hyvä esimerkki

Hoivakodissa hoitajien vastuulla on tukea asukkaiden toimintakykyä. Sillä on merkitystä, miten toimintakyky käsitetään. Moni palvelutalo ja hoivakoti korostaa asukkaan toimintakyvyn ylläpitämistä. Toimintakyvylle ei kuitenkaan ole selvää määritelmää. Se voi siis tarkoittaa eri henkilöille eri asiaa.

Aktiivisuuden ja itsenäisyyden tärkeys kuuluu sekä hoitajien että asukkaiden puheessa. Ikääntyneet kuitenkin ajattelivat toimintakykyä laajemmin. Heille toimintakyky merkitsi selviytymistä ja sen suhteuttamista aikaisempaan elämään. (Lehto ym. 2017.)

Hoitajat ajattelevat toimintakykyä sellaisina tapahtumina, jotka vaativat hoitajan toimintaa, kuten peseytyminen, pukeutuminen ja liikkuminen. (Lehto ym. 2017.) Kun toimintakyky nähdään fyysisen voinnin kautta, henkinen ja psykososiaalinen vointi unohtuvat. Ihmiset ovat heidän fyysisen vointinsa perusteella esimerkiksi vuodepotilaita tai syötettäviä. Hoitajat ja vanhat ihmiset saattavat arvostaa eri asioita toimintakyvyssä.

Asukkaatkaan eivät halua olla passiivisia hoidon vastaanottajia. Hoivakodissa asuva vanha ihminen saattaa sanoa, että hänen toimintakykynsä on huonontunut. Hän saattaa kuitenkin yrittää välttää hoitajien vaivaamista tai jopa helpottaa hoitajien työtä. (Lehto ym. 2017.)

Eletyllä elämällä on vanhalle ihmiselle tärkeä rooli toimintakyvyn suhteen. Toimintakyvyn tukemisessa ihmisen omat tavoitteet ja motivaatio ovat tärkeitä toimintakyvyn säilyttämisen kannalta. On siis tärkeää kuulla vanhan ihmisen omia käsityksiä siitä, mikä hänen toimintakyvyssään ja tavoitteissaan on keskeistä.

Kulttuurin muutos on tärkeää hyvässä hoivassa

Ikääntyneiden hoivapalveluiden kulttuuri on jo muuttumassa. Pitäisi puhua useammin vaikkapa ”Tyynestä” ja ”Veikosta”. Pelkkä nimen käyttäminen tuo hyvin paljon inhimillisyyttä ja tunnetta siitä, että asukkaat tunnetaan ja heidän taustansa ja toiveensa tiedetään. Jokainen uusi sijainen ei voi heti muistaa asukkaiden nimiä, mutta tärkeää on ilmapiiri, jonka vakituinen henkilökunta luo.

Hyvän ja arvostavan hoivan saamiseksi olisi syytä kiinnittää huomiota erityisesti näihin asioihin:

- Vanhat ihmiset täytyy ymmärtää itsenäisiksi ihmisiksi, joilla on omat tavoitteet ja toiveet
- Hoivan täytyy olla sellaista kuin tarvitaan eikä sellaista kuin on totuttu tekemään
- Hoivakulttuurin muutos vaatii johtajia mukaan, ja heidän täytyy näyttää positiivista esimerkkiä

Muokattu Alusta!-lehden alkuperäisestä tekstistä:

<https://www.tuni.fi/alustalehti/2017/11/15/syotettava-vuodepotilas-miten-vanhojen-ihmisten-hoivatilanteissa-puhutaan-toimintakyvysta/>. Lähdeluettelo löytyy verkkosivulta.